

Rapport fra tilsynssensur

Masterprogrammet i Organisasjon, ledelse og arbeid («OLA»), Universitetet i Oslo

Erik Døving

Oslo, 7. november 2018

1. Bakgrunn

Tilsynssensuren gjelder for masterprogrammet i Organisasjon, ledelse og arbeid («OLA»), Universitetet i Oslo (UiO). Dette er et fulltidsstudium over 2 år på 120 studiepoeng og tilbys ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Instituttet står selv for kjerneemnene og studentene velger i tillegg 40 studiepoeng emner fra andre studier/institutter (det er også mulig å velge relevante emner fra andre institusjoner). Tilsynssensuren fokuserer på emner som programmet/instituttet selv står for (emnekode OLA--- samt prosjektforum).

Tilsynssensor for perioden er 2018-2021 er Erik Døving, førsteamanuensis ved Handelshøyskolen (HHS), Oslo Met, som i tillegg til å undervise i organisasjonsfag har vært koordinator for masterstudiet ved HHS siden 2014.

I brev fra programledelsen beskrives mandatet: Tilsynssensordningen skal bidra til å sikre masterprogrammet i organisasjon, ledelse og arbeid ved ISS holder god standard, at vurderingsordningene er hensiktsmessige i forhold til intensjonen med studiene, og at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte.

2. Utforming av arbeidet

Tilsynssensor skal ifølge mandatet føre tilsyn med:

- 1) Vurderingsformer
- 2) Vurderingsprosesser
- 3) Standarden på vurderingsresultatene i forhold til faglig innhold, undervisningsopplegg og forventet læringsutbytte.
- 4) Programmets emneportefølje og samspillet emnene i mellom

Denne rapporten tar for seg punktene 1-3 for SVPRO4000, OLA4000 og OLA4090.

Til grunn for arbeidet er ellers retningslinjene for tilsynssensordningen ved SV-fakultetet. Jeg har hatt ett møte med programledelsen i forbindelse med oppstart av dette arbeidet og ett underveis i arbeidet med rapporten.

I rapporten gjengir jeg momenter fra programplanen og fra evalueringene som er særlig relevant som bakgrunn for mitt arbeid.

Dokumenter lagt til grunn

- Programplaner og emneplaner, inkludert pensumoversikt og tidligere eksamensoppgaver
- Mørk, Bjørn Erik mfl (mars 2018): *Periodisk evaluering av masterprogrammet Organisasjon, ledelse og arbeid (OLA), Universitetet i Oslo.*
- Masterprogrammets egevaluering (12. desember 2017)
- Masteroppgaver (stikkprøver)
- Prosjektrapporter i SVPRO4000 (stikkprøver/oversikt)
- Programrapporter, 2016 og 2017
- Karakterstatistikk for 2011-2017 (OLA4000 og OLA4090), 2011-2016 er også gjengitt i egevalueringen
- Rapport fra tilsynssensor Grete Wennes, for 2013 (3. februar 2014).

3. Sammenfatning av tidligere rapporter

Observasjoner fra egevaluering og programrapporter

Høsten 2017 ble 40 studenter tatt opp til 35 plasser og av disse er 30 aktive studenter (programrapport 2017). Frafall skjer vanligvis før oppstart og i løpet av første semester, det er ikke noe som tyder at det skyldes studiemiljøet (programrapport 2016). Fra høsten 2018 er 10 studiepoeng metode obligatorisk, studentene velger kurs fra en liste. OLA4060 er flyttet fra vårsemester til høstsemester.

For årene 2013-2017 har rundt 700 søkt opptak i programmet, knapt 70 har blitt tilbudt plass og 30-40 har blitt tatt opp. Programmet er tverrfaglige og tar opp studenter med variert bakgrunn slik at relativt mange kvalifiserer for opptak. Andelen studenter med bakgrunn fra organisasjonsfag eller andre samfunnsfag har økt de siste årene samtidig som studenter med bachelor fra HF-fag har falt. Den store variasjonen i studentenes forkunnskaper merkes særlig i metodekurset OLA4020. Egevalueringen (datert desember 2017) nevner misnøye blant studentene med OLA4020 som en av utfordringene.

Studiepoengproduksjonen er jevnt god (20-25 studiepoeng/student hvert semester), men det er et lite frafall jevnt gjennom studieløpet og en del studenter følger ikke normal progresjon. I de tre OLA-ernene er det bare 2-3 % stryk og andelen A er rundt 15 %, OLA4000 skiller seg litt ut ved en noe større andel C. Det er økende andel som ber om sensurbegrunnelse og flere som klager. Rundt 20 har de siste årene fullført i vårsemesteret og 10 i høstsemesteret.

Observasjoner fra den periodiske evalueringen

Den periodiske evalueringen (mars 2018) rapporterer om god søkning til programmet og studentene har en mangfoldig akademisk bakgrunn. Dette mangfoldet ser ut til å ha skapt ulike forventninger blant studentene. Evalueringen peker også på at programmet har formulert mange læringsmål, noe som kan skape uklarheter om programmets profil og innretning, og det er uklart i hvilken grad disse virker styrende på enkeltemner. Det nevnes at koblingen mellom prosjektforum (SVPRO4000) og kjerneemnene er uklar. Evalueringen gir ros for at OLA4060 bruker relativt ny litteratur fra ledende vitenskapelig tidsskrifter. Studentene har varierende og til dels begrenset bakgrunn i metode noe som har skapt utfordringer, kravene til forkunnskaper i metode har blitt skjerpet de siste årene. Programkonstruksjonen innebærer at fagmiljøene som leverer undervisning er fragmentert (formodentlig med unntak for kjerneemnene som OLA driver selv).

De er få studenter som hopper av og gjennomføringen er generelt god med lav strykprosent. Studentene opplever programmet som tverrfaglig. Evalueringen mener det på grunn av den mangfoldige bakgrunnen hos studentene er behov for forventningsavklaring ved studiestart.

Evalueringen konkluderer med at mange av de oppnådde resultatene er i tråd med læringsmålene, samtidig peker evalueringen på at programmets konstruksjon gjør emner og gjennomføring fragmenterte. Evalueringen anbefaler å forenkle læringsmålene slik at de blir færre og klarere, og sikre klare kobling mellom læringsmål og de ulike emnene. Evalueringen var positiv til å bygge metodetema inn i OLA4000. Videre konkluderer evalueringen med at OLA4060 har en uklar plass i programmet og antyder at masteroppgaven i stedet kan utvides til 45 studiepoeng.

Observasjoner fra tilsynssensur 2013

Wennes mente at det hovedsakelige var valgemnene som bidro til tverrfagligheten og anbefalte å vurdere flere obligatoriske emner for å ivareta det særegne ved OLA.

Anbefalingen var å stramme litt i listen over valgemner og mer styring av studentenes valg. Wennes var kritisk til at pensum i liten grad tok opp de organisasjonsoppskriftene de skulle reflekteres over i seminarer og gruppearbeid, og at pensum var preget innføringsbøker. Hun mente også at det var overvekt av «organisasjon» blant de tre delene i «OLA».

4. Evaluering av vurderinger og vurderingsformer

Bruk av karakterskalaen

For OLA-emnene er fordelingen omtrent 17-41-31% for karakteren A-B-C. Den nasjonale fordelingen for emnekarakterer er ifølge DBH omtrent 17-34-30 %. OLA har dermed litt større andel B enn totaltall for alle masterstudier i Norge, og samtidig litt mindre andel (1-2 %) stryk enn nasjonale tall (3-4 %). Sammenlignet med andre samfunnsvitenskapelige studier, økonomiske administrative studier og psykologi (tabell 2), skiller ikke OLA seg vesentlig ut med mulig unntak for at E og stryk er litt vanligere i andre studier.

For OLA4000 ligger fordelingen nær den nasjonale fordelingen for alle masterkurs. SVPRO4000 har bestått/ikke bestått (med mulighet for ny innlevering innen 10 dager ved ikke bestått), det fremgår ikke hvor mange som eventuelt fikk ikke bestått i første runde.

For OLA4020 og OLA4060 ligger karakternivået relativt høyt noe som trolig gjenspeiler at disse emnene har hjemmeeksamen og karakterfordelingen vanligvis er mer sammenpresset.

For masteroppgaven OLA4090 er det en litt større andel gode karakterer slik det er vanlig ved de fleste studier. For noen år siden var karakterfordelingen for masteroppgaver så ulike karakterfordelingen på kurseksamener at NRØA gjennomførte en grundig utredning i 2012-2013. For masteroppgaver ligger den nasjonale fordelingen for alle studier på omtrent 24-40-25 % for A-B-C (årene 2014-2018), OLA ligger nær denne fordelingen med unntak av en vesentlig høyere andel C og tilsvarende lavere andel D.

Blant de vitenskapelige høyskolene har Handelshøyskolen BI høyeste andel A og B med 46 og 36 % mens NHH har hhv 37 og 51 % for 2014-2018 (tall fra DBH). NHH og BI er mest sammenlignbare med OLA fordi tall for øvrige høyskoler og for universitetene spenner over mer eller mindre alle fagområder i høyere utdanning. NHH mente at det hadde utviklet seg til en inflasjon i A-karakterer der og satte for 4-5 år siden i verk stadig strengere tiltak overfor sensorene først i form av oppfordring deretter i form av detaljerte kriterier for alle karaktertrinnene. Ved HHS har vi hatt rundt 30-35 % A, men en klart større andel B. Hos oss har vi sett noe av den samme tendensen som ved NHH og tiltaket i år var en orientering til ekstern sensor om statistikken. Det fungerte delvis men skapte også gnisninger i sensurarbeidet.

Karakterfordelingen på masteroppgaven med 20-30 % A er ikke så ulik den vi finner ved andre læresteder. Tallene for NHH, BI og OsloMet er trolig uttrykk for en viss inflasjon i gode karakterer. I sum gir derfor disse tallene i seg selv ingen grunn til uro.

Det er imidlertid en synlig forskjell i karakter på OLA4090 for kvinner og menn der langt større andel menn (40 %) har fått toppkarakter. Det er små tall slik at dette kan skyldes tilfeldighet, og i en χ^2 -test havner dette akkurat under grensen for signifikante forskjeller. Det er likevel grunn til å følge utviklingen på dette punktet videre.

Tabell 1. Eksamensresultater for egne emner samt masteroppgaven.

Emne	Antall kand.	Møtt til eksamen	A	B	C	D	E	F (stryk)	periode
OLA4000	237	200	18 %	34 %	34 %	10 %	1 %	3 %	H2011-H2017
OLA4020	192	171	16 %	46 %	28 %	7 %	1 %	2 %	H2011-H2016
OLA4060	88	79	16 %	44 %	27 %	11 %	1 %	0 %	H2011-H2016
OLA4090	170	112	23 %	39 %	35 %	2 %	0 %	1 %	H2011-H2017
Samlet	687	562	18 %	40 %	31 %	8 %	1 %	2 %	

Tabell 2. Karakterstatistikk for utvalgte masterstudier, hele landet, 2014-2018, %

Område	A	B	C	D	E	F (stryk)
Øk.adm.studier - kvinner	20,4	38,0	26,6	9,1	3,1	2,5
- menn	19,6	34,6	27,1	11,0	4,3	3,3
Samfunnsvitenskap - kvinner	15,1	35,4	31,5	11,1	3,6	3,3
- menn	13,9	31,1	31,0	13,7	5,3	4,9
Psykologi - kvinner	18,7	40,9	30,1	7,3	1,8	1,3
- menn	17,1	36,2	30,9	10,6	2,7	2,4

Kilde: NSD, database for statistikk om høgre utdanning

SVPRO4000 Prosjektforum

Prosjektforum (SVPRO4000) er på 20 studiepoeng og går i vårsemesteret. Studentene gjennomfører et prosjekt basert på reelt oppdrag fra eksterne. Vurderingen er basert på mappe (prosjektplan, prosjektoppgave og refleksjonsnotat samt deltakelse) og muntlig eksamen (gruppens presentasjon for og diskusjon med sensorer). Det er krav til oppmøte i seminardelen. Karakter gis som bestått/ikke bestått. Det er ikke pensumliste for emnet fordi prosjektene er ulike og det er behov for å skaffe relevant litteratur etter prosjektets tema.

Hvert prosjekt har en faglig veileder (til dels ved andre institusjoner enn UiO) og en kontaktperson i den aktuelle virksomheten.

Prosjektforum var tidligere et eget OLA-kurs. Wennes skrev i sin rapport (2014) at det daværende emnet fungerte etter intensjonen med hensyn til praksis og læringsmålene. Emnet har gått i svært mange år i litt varierende format og har bidratt til OLA-programmets gode omdømme.

Emnets nettside gir klar informasjon vurderingsordningen. Vurderingskriteriene antydes ved at den muntlige presentasjonen for sensorene skal legge mer vekt på teori og metode enn presentasjonen for oppdragsgiver. Muntlig høring med ekstern sensor gir i tillegg til selve karaktersetting trolig en læringseffektene for studentene som da er midt løpet.

Vurderingskriteriene fremgår ellers av den generelle sensorveiledningen som er offentlig tilgjengelig. Sensorveiledningen er klar, ryddig og relativt grundig, og trolig så konkret den kan være for det mangfoldet av prosjekter som gjennomføres. Sensorveiledning gir studentene klare føringer for prosjektarbeidet. For denne typen oppgaver kan det likevel være vanskelig for studentene å forstå de reelle vurderingskriteriene blant annet fordi prosjektene er ulike/spenner bredt tematisk og det kan være vanskelig å lese kriteriene ut av tidligere prosjektoppgaver, og ikke minst fordi det ikke er kunnskapstest slik studentene er vant med fra skriftlig eksamen under tilsyn. Det gis ikke gradert karakter, bare bestått/ikke bestått, og jeg antar at kriteriene formulert i sensorveiledningen formidles og utdypes av emneansvarlig. Det er variasjon i tema og utfordringer i gjennomføring av prosjektene, slik at prosjektrapporten ikke nødvendigvis reflekterer vanskegraden i gjennomføringen. De mest spennende prosjektene kan også vise seg å være de vanskeligste å gjennomføre. Selv om stor arbeidsinnsats og 20 studiepoeng taler for gradert bedømmelse, kan tilfeldigheter i fordeling av oppdragene gi urettferdig karaktersetting også innenfor samme kull.

Opplegget er godt i samsvar med læringsmålene særlig bolkene om ferdigheter og generell kompetanse. Prosjektrapportene levert de siste årene er i hovedsak godt i samsvar med kunnskapsbolken under læringsmålene. Tema for prosjektene synes å spenne relativt bredt. Jeg forstår at temaet avhenger av oppdragsgiverne og antar det kan være vanskelig å skaffe nok gode oppdrag som passer helt til OLAs fokus. Samtidig er slike reelle prosjekter vanligvis svært læringsintensive for studentene og formen har likhetstrekk både med masteroppgave og med reelle prosjekter mange vil arbeide for eksempel som konsulenter eller interne rådgivere i stabsavdelinger. Tema og kanskje empiri fra prosjektforum kan følges opp masteroppgave,

selv om det ser ut til å være få studenter som utnytter dette potensialet. På vårt masterstudium er også erfaringen at studentene i for liten grad utvikler ideer og opplegg for masteroppgaven gjennom studieløpet for eksempel i forbindelse med semesteroppgaver i første og andre semester.

OLA4000 Organisering og ledelse i det nye arbeidslivet

OLA4000 er på 10 studiepoeng og går i høstsemesteret, normalt studiets første semester. Undervisningen er organisert som forelesninger. Vurderingen i kurset er basert på vanlig skriftlig eksamen under tilsyn (6 timer). Pensumlisten er relativt lang med en kombinasjon av oversiktsbøker, artikler fra ledende vitenskapelige tidsskrifter og artikler i lettere format. Deler av pensum kunne også vært brukt på bachelornivå. OLA-programmet har ikke spesielle krav til forkunnskaper innenfor organisasjonsfag og tar inne studenter med variert bakgrunn. Dette reflekteres i pensum som begynner med grunnleggende tema for å sikre at studentene har et felles utgangspunkt og som er relativt omfattende målt i sidetall.

Eksamensoppgavene (for eksempel 2016 og 2017) er relativt åpent formulert med rom for de beste kandidatene til å briljere, særlig i langsvarsoppgaven. Eksamensoppgavene synes å være godt i samsvar med oppgitt pensumlitteratur og masternivå, men noen av det korte (og åpne) «puggeoppgavene» kunne også vært gitt på bachelornivå. Det faste oppsettet med en puggeoppgave og en analyse-/drøftingsoppgave prøver studentene både i kunnskapselementer og ferdigheter i analyse og refleksjon slik det fremgår av læringsmålenes tre hovedbolker. Eksamensoppgaver med konkrete eksempler vil trolig gjenspeile læringsmålet om anvendelse og overføring til praksis, noe som er mer tilstede ved ordinær eksamen 2017 enn for eksempel 2016 og 2015.

OLA4090 Masteroppgave

Formålet med masteroppgaven er at studentene skal utføre et selvstendig arbeid. Dette arbeidet innebærer en praktisk opplæring i vitenskapelig håndverk. Studentene får 30-40 timer veiledning inkludert for- og etterarbeid. Oppgaven er på 30 studiepoeng og utføres i studiets fjerde og siste semester slik det er vanlig ved mange studier. Karakter (A til F) settes i forbindelse med «justerende» muntlig høring etter innlevering av det skriftlig arbeidet. Veileder er ikke med i sensurkommisjonen. Normalt omfang på oppgaven angis som 15.000-

20.000 ord. Omfang og formelle krav ellers er nokså likt slik det praktiseres ved andre læresteder.

Informasjon om omfang målt i sidetall eller antall ord gir studentene en god pekepinn om hva som kreves. Ved HHS har vi ikke krav til omfang på selve oppgaven (rapporten), men studentene informeres om hva som er vanlig. Dette er egentlig bare ment som en orientering men en del studenter oppfatter det som krav eller forventning, og vi har som utgangspunkt at omfang avtales med veileder og at vurdering (sensur) ikke skal ta hensyn til omfang på rapporten. Noen eksterne sensorer har likevel vært ønsket til å gi svak karakter fordi det er for få sider. Noen av våre veiledere oppfordrer de dyktige studentene til å skrive i artikkelformat, noe som normalt er mer krevende og samtidig mer disiplinierende. Vi har derfor noen masteroppgaver på bare 30 sider og med godt resultat.

Vurderingsordningen er klart beskrevet på emnets nettside og gir god forutsigbarhet for kandidatene. På instituttets nettsider er karakterbeskrivelsene for masteroppgaver gjengitt. For studenter som skriver sin første masteroppgave er det trolig ikke opplagt hva alle disse kriteriene betyr i praksis og er heller ikke så lett å formidle til kandidatene utover det som skjer underveis i den praktiske veiledningen. Sensurkommisjon uten veileder er trolig det prinsipielt rette. Erfaringsmessig bedømmes ofte egne studenter litt mildere enn andres og det forekommer at veileder «snakker opp» sine egne. Det kan imidlertid være en viss variasjon i selvstendighet og «veiledningsintensitet» som veileder kan eller bør informere sensorene om.

Det er varierende bruk av muntlig høring som del av grunnlaget for karakter også innenfor øk.adm.-området. På HHS' master i øk.adm. har vi ikke muntlig høring hovedsakelig fordi det er relativt ressurskrevende. På vår erfaringsbaserte master i styring og ledelse er det muntlig høring etter at oppgaven er levert og en intern «prøvemuntlig» 1-2 måneder før innlevering. Muntlig høring gir på flere måter en betryggende vurdering av masteroppgaver, både for å få en kontroll på hvor mye kandidatene egentlig har forstått og for å avdekke eventuelt fusk. I erfaringsbaserte studier har studentene (ofte en del eldre enn andre studenter) satt pris på det seremonielle ved en åpen muntlig høring. Studentene på erfaringsbaserte studier har ofte en del mer inne enn de formulerer skriftlig. NRØAs karakterutvalg bemerket i 2013 at mange institusjoner hadde gått bort fra muntlig høring og at muntlig høring har mange fordeler blant annet gir det et bedre bilde av kandidatens selvstendighet og det gir en læreeffekt for kandidat og tilhørere. Min egen erfaring er at svakhetene ved skriftlige vurderinger et stykke på vei kan kompenseres med grundige notater som grunnlag for samsensur. Grundige notater gir god transparens og etterrettelighet, trolig bedre enn for muntlig høring. Muntlig høring kan ellers

ha den svakheten at det kan farges av kandidatens ferdigheter i å opptre og formulere seg muntlig.

Arbeidet med masteroppgaven er lagt opp på den vanlige måten med innlevering prosjektforslag (skisse) i høstsemesteret, tildeling av veileder og det vesentlige arbeidet utføres i vårsemesteret for studenter som følger normal progresjon. Emnebeskrivelsen åpner for at to studenter kan skrive sammen og forventninger til omfang på rapporten øker da med 50 %. Av de oppgavene jeg har sett på var de aller fleste individuelle. Det kan se ut til at det er en viss belastning på begrensede veiledningsressurser.

Ved mange institusjoner er det normale at to studenter er sammen om en oppgave. Ved HHS har vi krav om at det skal være grupper på to (alle som har en fornuftig grunn får dispensasjon fra denne regelen etter søknad). Dette kravet er dels begrunnet i arbeidsmengde, dels i faglig utbytte ved å være to om utfordringene. Muligheten for å skjelne det individuelle bidraget har vært et tema i noen masteroppgaver (både i rapporten og i muntlig høring), men ved HHS har vi latt studentene være helt solidariske. Erfaringsmessig har utfordringen hos oss stort sett vært noen få tilfeller av alvorlige samarbeidsproblemer og brudd slik at disse har levert individuelt, vi har ikke registrert noen problemer med vurdering av sluttproduktet.

Tematisk synes masteroppgavene å spenne bredt og tross det tverrfaglige preget noe bredere enn jeg ventet fra programplanen. I den grad studentene ikke har fordypningskurs innenfor masteroppgavens teorigrunnlag kan det gjøre arbeidet med masteroppgaven spesielt krevende. Ved HHS råder vi studentene til å velge tema som tar utgangspunkt i fagstoff fra masterkurs de har gjennomgått, selv om vi tillater tema langt utover de kursporteføljene dekker. Dette blir en balanse mellom at studentene skal være faglig godt rustet til arbeidet med masteroppgaven og at studentene i arbeidet med masteroppgaven på egen hånd skal utvide sine kunnskaper gjennom litteratursøk og empiriske analyser.

Masteroppgaver på 30 studiepoeng og gjennomføring i løpet av ett semester er vanlig. Det er krevende å gjennomføre alle ledd i et selvstendig arbeid innenfor en slik ramme. I noen tilfeller kan arbeidsmengden bli overkant stor, men vår erfaring er at den vanligste utfordringen er behov for mange avklaringsrunder med aktuelle virksomheter for å få tilgang og endring av tema, problemstilling og metode gjør at noen må begynne mer eller mindre forfra. Vår erfaring er at rundene med avklaringer og «utprøving» av forskjellige tema/data er tidkrevende men ikke nødvendigvis arbeidskrevende. Vi forsøker derfor å få studentene i gang så tidlig som mulig, allerede i andre semester har vi arbeidskrav som kan være

forberedelse til masteroppgaven. Noen institusjoner har hatt masteroppgaver på 45-60 studiepoeng hvorav forprosjekt har inngått med egen karakter på 10 studiepoeng. Slike forprosjekter bidrar til at studentene kommer tidlig i gang, samtidig kan det binde studentene til tema og opplegg som kan vise seg å være vanskelig gjennomførbart.

Oppsummering

Jeg kommer ikke med noen konkrete anbefalinger eller forslag til tiltak i denne omgang. Mine viktigste observasjoner fra denne gjennomgangen av SVPRO4000, OLA4000 og OLA4090 (masteroppgaven):

- Karakterskalaen brukes nokså likt som ved andre samfunnsfaglige utdanninger. Tallmaterialet er for lite til å trekke konklusjon om kjønnsforskjeller på karaktersetning på masteroppgavene.
- Vurderingsordningene synes betryggende.
- Arbeidsformen i prosjektforum gir trolig god forberedelse til masteroppgaven og synes godt i tråd med læringsmålene.
- Både prosjektforum og masteroppgaver spenner tematisk relativt bredt.